

Lakivaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2024

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2024 (K 1/2025 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Susanna Siitonen, oikeusministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Lakivaliokunta on käsitellyt hallituksen vuosikertomukseen sisältyvät, valiokunnan ehdotuksesta hyväksytyt eduskunnan lausumat. Lausumista pääosa koskee oikeusministeriön hallinnon alaa, mutta osa koskee myös sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaa. Lisäksi lakivaliokunta on oman toimialansa kannalta käsitellyt ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentämistä, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvää virkarikossääntelyä sekä yksityistä pysäköinninvalvontaa.

Poistettavat lausumat

Seuraavien lausumien johdosta suoritettavat toimenpiteet ovat riittäviä, ja lausumat ovat käyneet tarpeettomiksi:

— *Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen KAA 1/2019 vp — EK 44/2020 vp*

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2025 vp

Käsitellessään kansalaisaloitetta (KAA 1/2019 vp) eduskunta hyväksyi lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaissa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja antaa tarvittavat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi kulu-
van vaalikauden aikana.

Vuosikertomuksesta ilmenevin tavoin muun muassa naisen tai tytön sukuelinten silpomisen rangaistavaksi säätämistä erillisellä rikoslain säännöksellä koskeva hallituksen esitys HE 69/2024 vp annettiin 13.6.2024. Esityksen mukaiset silpomista koskevat rikoslain muutokset (923/2024) tulivat voimaan 1.1.2025.

Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta katsoo, että lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin. Lausuma voidaan siten poistaa.

— *Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus HE 109/2021 vp — EV 34/2022 vp*

Käsitellessään hallituksen esitystä HE 109/2021 vp laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta eduskunta hyväksyi kolme lausumaa. Lausuman 3 mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Ulosottolaitoksen lisämäärärahoista maksuhäiriötietojen säilytysaikoja koskevan uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Vuosikertomuksen mukaan eduskunnan kolmannessa lausumassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi varattiin 320 000 euron määräraha vuosiksi 2023 ja 2024 luottotietolain muutoksista aiheutuvien menojen kattamiseksi. Sen tarkoitus oli kattaa erityisesti alkuvaiheessa odotettavissa ollut tavanomaista suurempi luottotietojen oikaisupyyntöjen määrä. Myös tämän jälkeen rekisteröityjen pyyntöjen määrä on pysynyt melko korkealla tasolla. Rekisteröidyn oikaisupyyntöjä, joista on lähetetty ilmoitus luottotietotoiminnan harjoittajille, on lainmuutosten voimaantulon jälkeen ollut noin 3 600—5 000 kuukaudessa. Sellaisten pyyntöjen määrä, jotka eivät johda korjaukseen, on kuitenkin ollut suurempi. Käsittelyn automatisointi on vähentänyt resurssitarpeita erityisesti siltä osin kuin on kyse ilmoituksista luottotietotoiminnan harjoittajille. Pyyntöjä pystytään tällä hetkellä käsittelemään nykyisillä resursseilla ja Ulosottolaitoksen toimintamäärärahoilla. Lainmuutosten vaikutuksia Ulosottolaitokseen seurataan kuitenkin ministeriössä jatkuvasti.

Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta katsoo, että lausuma 3 ei anna enää aihetta toimenpiteisiin. Lausuma 3 voidaan siten poistaa.

— *Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö HE 172/2021 vp — EV 285/2022 vp*

Käsitellessään hallituksen esitystä HE 172/2021 vp laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi eduskunta hyväksyi kolme lausumaa. Lausuman 2 mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii avioliittoon pakottamista koskevan rangaistussäätelyn tarkastelua ja ryhtyy sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi rikoslaissa.

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2025 vp

Vuosikertomuksesta ilmenevin tavoin laki rikoslain 25 luvun 3 pykälän muuttamisesta (696/2024), jolla avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta on selkeytetty, tuli voimaan 1.1.2025.

Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta katsoo, että lausuma 2 ei anna enää aihetta toimenpiteisiin. Lausuma 2 voidaan siten poistaa.

— Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö HE 272/2022 vp — EV 226/2022 vp

Käsitellessään hallituksen esitystä HE 165/2020 vp laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta sekä hallituksen esitystä HE 272/2022 vp vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 165/2020 vp) täydentämisestä eduskunta hyväksyi seuraavan lausuman: Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin vankien ja tutkintavankien tupakoinnin järjestämiseen ja valvontaan sekä tupakoinnista vieroittautumisen tukitoimiin Rikosseuraamuslaitokselle ja Vankiterveydenhuollon yksikölle kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

Vuosikertomuksen mukaan lausumassa tarkoitettu lainsäädäntö on tullut voimaan 4.9.2023. Ennen lain voimaantuloa Rikosseuraamuslaitos ja Vankiterveydenhuollon yksikkö sopivat tupakointiin liittyvistä käytännöistä ja vangeille tiedotettiin muutoksesta hyvissä ajoin.

Edelleen vuosikertomuksen mukaan tilannetta on seurattu lain voimaantulon jälkeen. Käytettävissä olevien tietojen perusteella tupakoinnin valvontaan ja tukitoimiin varattu rahoitus on ollut riittävä.

Rikosseuraamuslaitoksen teettämien tupakansavumittausten perusteella vankiloiden sisäilmassa on edelleen tupakansavua. Myös tupakointiin liittyvien kurinpitoasioiden määrät ja tupakoinnin vuoksi rikottujen sähkölaitteiden määrät ovat kasvaneet. Tällaisia muutoksia ennakoitiin tapahtuvan lain esitoissa (HE 272/2020 vp), koska käytännössä täysin aukottoman valvonnan toteuttaminen on mahdotonta. Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos selvittävät, millaisilla toimilla haittavaikutuksia voitaisiin edelleen vähentää.

Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta katsoo, että lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin. Lausuma voidaan siten poistaa.

Säilytettävät lausumat

Muut lakivaliokunnan ehdotuksesta hyväksytyt lausumat ovat edelleen tarpeellisia, ja ne tulee säilyttää. Tässä yhteydessä lakivaliokunta kiinnittää lisäksi erityistä huomiota seuraaviin säilytettäviin lausumiin ja kannanottoihin, jotka tosin on hyväksytty tarkastusvaliokunnan, talousvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotuksesta:

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2025 vp

— *Hallituksen vuosikertomus 2023. Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2023 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta K 2/2024 vp — K 18/2024 vp — EV 31/2024 vp*

Eduskunta on hyväksynyt kertomusten johdosta neljä kannanottoa. Kannanotot perustuvat tarkastusvaliokunnan mietinnössä (TrVM 9/2024 vp) ehdotettuun. Kannanotto 4 pohjautuu lakivaliokunnan kannanottoesitykseen (LaVL 15/2024 vp). Lakivaliokunta käsitteli yksityistä pysäköinninvalvontaa seikkaperäisesti edellä mainitussa lausunnossaan LaVL 15/2024 vp. Kannanoton 4 mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus kokonaisvaltaisesti selvittää yksityisellä alueella tapahtuvan pysäköinnin ja pysäköinninvalvonnan oikeustilaa ja sääntelytarpeita sekä ryhtyy selvityksen perusteella toimenpiteisiin tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi ja hallituksen esityksen antamiseksi eduskunnalle.

Vuosikertomuksen mukaan hallitus katsoo, että yksityisellä alueella tapahtuvan pysäköinnin ja sen valvonnan oikeudellinen sääntely on asiana vaikea ja moniulotteinen. Hallitus ei ole vielä ratkaissut kysymystä sopivasta etenemistavasta eikä eduskunnan edellyttämää selvitystä ole siten käynnistetty.

Lakivaliokunta katsoo oman toimialansa kannalta, että kannanoton 4 toteuttaminen on edelleen kesken ja se on tarpeen säilyttää.

— *Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antaminen HE 241/2020 vp — EV 111/2021 vp*

Käsitellessään hallituksen esitystä (HE 241/2020 vp) hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi eduskunta hyväksyi sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotuksesta 15 lausumaa, joista lausuma 11 pohjautui lakivaliokunnan lausumaesitykseen (LaVL 10/2021 vp).

Lausuman 11 mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Vuosikertomuksen mukaan oikeusministeriö on arvioinut rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten ajantasaisuutta. Asiasta on laadittu virkatyönä arviomuistio Rikosoikeudellisen virkavastuun nykytila ja yleisiä kehittämistarpeita: Arviomuistio ja tilattu erillinen selvitys Virkarikossääntelyn kehittämistarpeista — erityistarkastelussa henkilöpiiri ja blankosääntelytekniikka oikeuskäytännön valossa, jotka on julkaistu tammikuussa 2024. Arviomuistio ja selvitys olivat lausuntokierroksella keväällä 2024. Arviomuistion ja selvityksen tulosten sekä lausuntopäätteen perusteella päätetään jatkotoimista.

Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman lisäselvityksen mukaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset on tarkoitus toteuttaa samassa yhteydessä, kun korruptiontorjuntadirektiivin täytäntöönpa-

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2025 vp

non edellyttämät muutokset tehdään, todennäköisesti rikoslain 40 lukuun. Korruptiontorjuntadi-
rektiivin neuvottelut ovat vielä kesken.

Lakivaliokunta katsoo oman toimialansa kannalta, että lausuman 11 toteuttaminen on edelleen
kesken ja se on tarpeen säilyttää.

— *Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen HE 230/2018 vp — EV
284/2018 vp*

Käsitellessään hallituksen esitystä (HE 230/2018 vp) kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita
kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta eduskunta hyväksyi talousvaliokun-
nan mietinnössä (TaVM 39/2018 vp) ehdotetut kuusi lausumaa, joista lausumat 1—3 pohjautui-
vat lakivaliokunnan lausumaesityksiin (LaVL 33/2018 vp).

Lausuman 2 mukaan eduskunta edellytti, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suo-
jaisuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa
huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja val-
mistelee tarvittavat säädösmuutokset.

Vuosikertomuksen mukaan valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan hankkeena tehtiin
selvitys ulosoton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienituloisten ulosot-
tovelallisten aseman parantamiseksi. Selvityksestä julkaistiin 26.5.2021 tutkimusraportti Ulosot-
tovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta. Selvityksen pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys, jonka
perusteella velalliselle annettavia vapaakuukausia lisättiin 1.5.2023 voimaantulleella lainmuu-
toksella. Lisäksi ulosoton suojaosuutta korotettiin ensin väliaikaisella lailla vuoden 2023 ajaksi ja
sen jälkeen toistaiseksi voimassa olevalla lailla 1.1.2024 lukien. Huhtikuussa 2023 julkaistiin
mietintö sosiaaliturvaetuksien ulosmittauksesta ja mietinnössä ehdotettiin muun muassa ulos-
mittauksen laskentasääntöjen uudistamista kokonaisuutena. Oikeusministeriö asetti 12.1.2024
hankkeen, jonka tavoitteena on uudistaa tulojen ulosmittausta koskevat ulosottokaaren säännök-
set. Hankkeessa asetetun työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2025. Työryhmän tehtävänä on val-
mistella ehdotus tavoitteen toteuttamiseksi tarpeellisista lainsäädäntöuudistuksista. Yksityishen-
kilön velkajärjestelyssä huomioon otettaviin velallisen välttämättömiin elinkustannuksiin on teh-
ty tasokorotus, joka tuli voimaan 1.7.2022.

Edellisestä vuosikertomuksesta annettua lausuntoa (LaVL 15/2024 vp) vastaavin tavoin lakiva-
liokunta pitää ulosottosääntelyn edelleen kehittämistä koskevaa hanketta perusteltuna. Edellä se-
lostetun valossa lakivaliokunta katsoo oman toimialansa kannalta, että lausuman 2 toteuttaminen
on edelleen kesken ja se on tarpeen säilyttää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto LaVL 4/2025 vp

Helsingissä 12.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Eva Biaudet r

jäsen Pekka Aittakumpu ps

jäsen Elisa Gebhard sd

jäsen Pia Hiltunen sd

jäsen Aleksi Jäntti kok

jäsen Mari Kaunistola kok

jäsen Rami Lehtinen ps

jäsen Pia Lohikoski vas

jäsen Timo Mehtälä kesk

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Mika Riipi kesk

jäsen Joakim Vigelius ps

jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto